

I. Tri svety

Jeden z najvýznamnejších filozofov našej doby, *Karl Raimund Popper*, hovoril, že jestvujú tri svety: svet prírody, svet ľudskej mysle a svet umeleckých, vedeckých a technických výtvorov človeka.

Prvý z nich tvorí všetko čo jestvuje na našej zemi od jej vzniku. Druhý je viazaný na vznik a jestvovanie človeka ako osobitnej bytosti. Je jeho vnútorným vlastníctvom, ktoré sa začína vytvárať pri jeho zrode, rozvíja sa počas jeho celého života a zaniká s jeho ukončením. Umožňuje človeku prežívať svoj život ako jedinečnú skúsenosť jestvovania seba ako jednotlivca s vlastným vnútorným svetom, ktorý sa stáva prístupný iným ľuďom iba prostredníctvom jeho reči a správania. Tretí svet je jedným z prejavov či výsledkov jestvovania sveta druhého. Svetom sociálnych, umeleckých, vedeckých a technických výtvorov človeka ako jednotlivca a ako ľudskej spoločnosti. Svetom kultúry a civilizácie.

Dnešný človek sa zameriava nielen na lepšie poznanie každého z uvedených svetov, ale aj na skúmanie *ako* vznikli, *prečo* vznikli a osobitne *prečo a načo* vznikol *Človek*. Hľadanie odpovedí na takéto nesmierne ťažké otázky pomocou vedy vedie neraz k domnienke, že jej cieľom je nielen poznať základy a príčiny Sveta, ale aj nájsť či objaviť *zmysel* ich jestvovania a osobitne zmyslu života človeka.

Že by mal takýto zmysel jestvovať sa zdá byť zrejmé, inakšie, prečo by v priebehu miliónov rokov evolúcie človek vznikol a sa vyvíjal. Vývoj je napredovanie k niečomu, čo má, či má mať určitý konečný cieľ. Ten by mal byť, aspoň podľa toho, čo v priebehu svojho doterajšieho vývoja človek dosiahol, prístupný jeho schopnosti poznania. Hoci, niektorí bádatelia a filozofi zastávajú názor, že svet a ani ľudský život nemajú nijaký osobitný zmysel. Prsto jestvujú. Otázka sa podľa nich stáva dôležitá nie preto, že by sa na ňu dalo odpovedať, ale preto, že sa v chaosе stále sa meniaceho sveta vynoril živočíšny druh, ktorý si položil takúto otázku.

Albert Einstein povedal, že je zvláštne, že skutočnosť, ktorá je nezávislá od nášho vnímania a myslenia sa stala vďaka našim schopnostiam vedeckého bádania prístupnou nášmu poznaniu.

Viacerí filozofi však pripomínajú, že naša schopnosť bádania či poznania siaha iba tak ďaleko, ako sme ich schopní zachytiť či postrehnúť vo svojich myšlienkach a predstavách. Je teda možné, že to, čo považujeme za celú skutočnosť je iba istá časť sveta, ku ktorej sa dokážeme priblížiť svojimi slovami a inými spôsobmi sprostredkovania svojich myšlienok, citov a pocitov.

II. Človek a jeho psychika

Názov *psychika, myseľ, duša* sa používa v troch významoch: ako protiklad tela, ako schopnosť človeka uvedomovať si čo sa v ňom samom a vo vonkajšom svete odohráva a ako schopnosť uvedomovať si jestvovanie seba ako osobitnej bytosti.

Prvý názov je skôr všeobecný, druhý má na zreteli viac určité vlastnosti psychickej činnosti, ako uvažovanie a predstavivosť (*intelekt*) a rozsah poznatkov a úroveň ich využívania (*inteligencia*). Tretí sa spája so schopnosťou človeka vyčleniť sa v myslí zo sveta vonkajšej skutočnosti a prekračovať v nej hranice priestoru a času.

Otázkou, či ľudská psychika, myseľ, alebo duša, závisí od činnosti mozgu a ľudského organizmu, alebo môže jestvovať aj nezávisle od nich sa človek zaoberal už pred desiatkami tisícov rokov. V uplynulých storočiach sa jej venovali stovky významných filozofov a v predchádzajúcich desaťročiach sa stala predmetom množstva vedeckých výskumov.

Z hľadiska poznatkov súčasných vied sa za dosť jednoznačnú odpoveď na uvedenú otázku považujú mnohé výsledky vedeckého bádania, ktoré ukazujú, že psychická činnosť je úzko spojená s vývojom mozgu a jeho činnosťou.

Psychika a činnosť mozgu

Osobitosťou činnosti mozgu je, že funkcie, ktoré vykonáva, sa netýkajú iba jeho, ale zabezpečujú aj riadenie a súčinnosť ostatných orgánov. Mozog človeka riadi jeho interakciu s prostredím a zabezpečuje a riadi aj psychické procesy. Mozgová kôra človeka sa v priebehu jeho vývoja mnohonásobne zväčšila. Skladá sa z množstva rozdielných, navzájom úzko prepojených oblastí, ktoré zabezpečujú poznávacie schopnosti, ľudskú inteligenciu a tvorivosť a správania človeka.

Ľudský mozog sa vyvíjal po státisíce rokov, ale individuálny ľudský mozog sa vyvíja prudko počas prvých niekoľkých rokov života od skoro bezmocného dojčťa k nadobudnutiu schopnosti ovládať a kontrolovať pohyb, reč a myslenie.

Základom výkonnosti mozgu je schopnosť rýchlo sa prispôbovať zmenám a nárokom rozličných podnetov a vplyvov – *plastickosť*. Plastickosť je vbudovaná do činnosti mozgu od jeho najmenších sú-

Homosexualita

Homosexualitou sa rozumie erotický vzťah a sexuálna aktivita, zamerané na osoby rovnakého pohlavia. Z biologického hľadiska je to úchylka, ktorá znemožňuje vznik potomstva, zo sociálneho hľadiska odchýlka od bežného sexuálneho správania. V medicíne sa nepovažuje za poruchu, pokiaľ ju tak nevníma sám jednotlivec, ktorému bráni mať normálne sexuálne vzťahy.

V prvej polovici minulého storočia mala na štúdium homosexuality značný vplyv psychoanalýza, ktorá považovala za jej príčinu chorobné pôsobenie nadmernej starostlivosti matky a nedostatočného záujmu otca o dieťa na jeho psychiku v raných štádiách jeho vývinu.

V druhej polovici minulého storočia sa venovala pozornosť hlavne biologickým činiteľom: predpokladaným rozdielom medzi mozgami heterosexuálne a homosexuálne zameraných jednotlivcov, hormonálnym vplyvom a génom. Výskumy v prvých dvoch oblastiach nepriniesli pozitívne výsledky a očakávania nesplnili ani výsledky v tretej. Nepreukázalo sa dostatočne, že by určité gény hrali pri vzniku homosexuality rozhodujúcu úlohu. Výnimku tvoria iba nedávne zistenia niektorých výskumov v U.S.A., ktoré sa však tiež prijímajú s určitými výhradami. Nedostatkom genetických výskumov je nemožnosť oddeľovať pôsobenie génov od vplyvov prostredia na človeka.

Homosexualitu sa z hľadiska súčasných poznatkov považuje prevažne za jeden z prejavov prispôsobivosti mozgu rozličným biologickým, psychickým a sociálnym vplyvom, pri ktorom môže hrať každý z nich individuálne značne rozdielnu, neraz rozhodujúcu úlohu.

Podľa jedného z výskumov v USA sa dá skoro 97% mužov kategorizovať ako heterosexuálnych a 0.8% ako bisexuálnych. Iné údaje uvádzajú výskyt homosexuality okolo 4%. Nevýhodou týchto výskumov býva, že sa robia na ľuďoch, ktorí sa sami označujú za homo – alebo heterosexuálnych. Niektorým z nich môže brániť priznať sa k homosexuálnej orientácii pre jej nepriaznivé hodnotenie spoločnosťou. Na druhej strane, za predpokladu, že v biologickom vybavení ľudí k sexuálnemu zameraniu jestvujú aj určité prechody sa dá pripustiť, že množstvo psychologických a sociálnych vplyvov môže prispieť k zvýšenému výskytu homosexuálneho správania aj u heterosexuálne zameraných ľudí; napríklad, keď majú obmedze-